

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Institutionen för språk och litteraturer

إِن ('inna) PÅ SVENSKA

**En jämförande studie av Zetterstéens och Bernströms
översättningar av *'inna***

Jonas Karlsson

Kandidatuppsats:	15hp
Kurs:	AR1400, Arabiska fördjupningskurs
Nivå:	Grundnivå
Termin:	Vt 2017
Handledare:	Andreas Hallberg
Examinator:	Tetz Rooke
Rapportnummer:	

Abstract

Hur ord från ett främmande språk ska översättas till svenska är inte alltid tydligt. Den här uppsatsen är ett försök att reda ut hur det arabiska ordet *'inna* har översätts i en svensk text. Syftet med den här uppsatsen har varit att genom att jämföra hur K.V. Zetterstéen och Mohammed Knut Bernström har översatt *'inna* i sina översättningar av Koranen, försöka komma fram till olika sätt som *'inna* kan översättas på. Utöver det har jag velat ta reda på hur det kommer sig att deras översättningar av *'inna* ser ut som de gör genom att analysera resultatet av jämförelsen med hjälp av Rune Ingos teorier om översättning. Slutsatsen är att Zetterstéen valt att översätta *'inna* med ordet förvisso medan Bernström antingen utelämnar någon motsvarighet till *'inna* eller använder sig av utropstecken. Anledningen till detta kan härledas till Zetterstéens syfte att göra en källtexttrogen översättning med en äldre typ av språkbruk främst riktad till religionsstudenter. Bernströms syfte var att förmedla en liberal tolkning av Koranen med en modernare språkstil riktad till muslimer i Sverige som inte kan läsa Koranen på arabiska. En möjlig anledning är även att de tolkat *'inna*:s betydelse olika.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2. Metod.....	5
1.3. Avgränsning.....	5
2. Bakgrund.....	7
2.1. Vad är 'inna?.....	7
2.2. Översättningarna.....	9
2.2.1. K.V. Zettersteen	9
2.2.1.2. Språket.....	10
2.2.2. Mohammed Knut Bernström	11
2.2.2.2. Språket.....	11
2.2.3. Sammanfattning.....	12
3. Översättningsteori.....	13
3.1. Rune Ingos Konsten att översätta.....	13
3.1.1. Översättarens principprogram.....	14
3.1.2. De situationella faktorerna.....	14
3.1.3. De fyra grundaspekterna.....	16
3.1.3.1. Grammatisk struktur.....	16
3.1.3.2. Språklig varietet	16
3.1.3.3. Semantik.....	17
3.1.3.4. Pragmatik.....	17
3.1.4. Översättningsmotsvarigheter	18
4. Undersökning.....	19
4.1. Översikt.....	19
4.2. Den tidiga perioden i Mecka.....	19
4.2.1. Exempel.....	20
4.3. Den mittersta perioden i Mecka.....	21
4.3.1. Exempel.....	22
4.4. Den sena perioden i Mecka.....	23
4.4.1. Exempel	24
4.5. Perioden i Medina.....	24
4.5.1. Exempel	25
4.6. Sammanfattning.....	26
4.7. Kommentarer.....	26
5. Analys	28
5.1. De situationella faktorerna.....	28
5.2. Påverkan på grundaspekterna och val av översättningsmotsvarighet.....	29
6. Slutsats.....	31
7. Referenslista.....	32

1. Inledning

1.1 Syfte och frågeställning

Det övergripande ämnet för den här uppsatsen är översättning och frågan hur man kan översätta arabiska ord, som inte har någon klar motsvarighet på svenska, i en svensk text. Jag har valt att fokusera på ordet *'inna* (إِنَّ). När jag har läst i olika grammatikböcker har jag inte kunnat hitta någon tydlig regel för hur *'inna* ska översättas till engelska eller svenska och jag undrar därför hur svenska översättare har gått till väga när de har översatt meningar eller fraser med *'inna* i löpande texter. I den här uppsatsen har jag valt att göra en fallstudie där jag jämför hur *'inna* har översatts i två olika översättningar av en och samma text. Den jämförande metoden är vald för att den kan tydliggöra olika strategier för hur *'inna* kan översättas och huruvida olika översättare har använt sig av olika metoder. Min förhoppning är också att det ska visa fler sätt som *'inna* kan översättas på än vad en studie av endast en översättning hade gjort.

De översättningar jag valt att jämföra är K.V. Zetterstéens och Muhammed Knut Bernströms översättningar av Koranen. Resultatet kommer därför att vara begränsat till hur *'inna* översatts utifrån en specifik text men kan ändå ge en insikt om olika tillvägagångssätt för att översätta *'inna*. Huruvida Bernströms text ska ses som en översättning eller något annat finns det åsikter om. Christopher Toll kallar det för en tolkning (Toll 2007, s. 214) och Jan Hjärpe för en parafra (Hjärpe 2013, s. 17). Bernström själv kallar texten för en tolkning, en överföring men verkar undvika att använda ordet översättning och när han gör det skriver han det inom citationstecken. (Bernström 1998, s. VII). Samtidigt finns det ett Översättarens förord i inledningen till boken vilket vittnar om att det är någon form av översättning, vilket jag också kommer utgå från.

Eftersom *'inna*:s betydelse är mångtydig (se 2.1. Vad är *'inna* nedan) undrar jag om det leder till att översättningarna skiljer sig åt. Syftet med jämförelsen är därför att undersöka om Zetterstéen och Bernström har översatt passager med *'inna* på olika sätt utifrån frågeställningarna:

- hur har Zetterstéen och Bernström översatt *'inna*?
- vilka varianter av översättningar av *'inna* återfinns i deras texter?
- skiljer sig deras översättningar av *'inna* åt?
- hur kommer det sig att de har valt att översätta *'inna* på det sätt de har gjort?

1.2. Metod

När jag jämfört översättningarna har jag utgått från verser eller enskilda satser i Koranen där *'inna* förekommer. Efter att ha identifierat dessa har jag letat upp samma vers eller sats i Bernströms och Zetterstéens texter, undersökt hur deras översättningar ser ut och letat efter ord, fraser eller skiljetecken som kan ses som motsvarigheter till *'inna*. Jag har sedan sammanställt vad jag funnit, i de översättningar av meningar med *'inna* som jag har studerat, utifrån om det finns något i översättningen av den specifika versen eller satsen som kan utgöra en motsvarighet till *'inna* och vad det i så fall är. Målet är att jag, genom att studera ett flertal av dessa satser och hur de översatts till svenska, till slut ska kunna skönja tendenser i hur översättarna har valt att översätta *'inna* och därmed huruvida Zetterstéen och Bernström översättningar skiljer sig åt. Resultatet av denna jämförelse presenteras i kapitlet Undersökningen och följs upp i kapitlet Analys, där jag med hjälp av teorier om hur och varför översättare väljer att översätta en text eller ett ord på ett visst sätt, ska försöka besvara frågan ”hur kommer det sig att de har översatt *'inna* på det sätt de har gjort?”. Här har jag valt att fokusera på de tankar Rune Ingo lägger fram i *Konsten att översätta* (2007). Detta eftersom det är en tvärvetenskaplig text och har som syfte att belysa och förklara hur översättningsprocessen, och alla beslut som tas under den, sker utifrån översättarens uttänkta strategier och hur valet av strategi kan påverkas av olika faktorer (Ingo 2007, s. 8). Boken har alltså ett stort fokus på varför en översättare väljer att översätta som den gör och var dessa beslut kan ha sin grund.

1.3. Avgränsning

För att hitta de delar där *'inna* förekommer i Koranen, och därmed vilka delar av översättningarna jag bör fokusera på i min studie, har jag använt mig av en korpus som heter The Quranic Arabic Corpus. När jag sökt i korpusen har jag fått 1682 träffar på *'inna* i olika former. Eftersom jag ska arbeta med två olika översättningar anser jag att jag inte har utrymme för att granska alla 1682 *'inna* och har därför valt att avgränsa studien till ett visst antal suror. Jag har valt att välja suror utifrån Theodor Nöldekes kronologi över surorna så som den presenteras i Göran Larssons *Att läsa Koranen* (2006). Enligt Larsson delar Nöldeke in surorna utifrån deras språk och innehåll i två olika perioder: perioden i Mecka och perioden i Medina. Perioden i Mecka är i sin tur indelad i undergrupperna den tidiga perioden, mittenperioden och den sena perioden. Meckaperiodens uppdelning har Nöldeke gjort utifrån analys av versernas längd, språk, stämning, terminologi och

innehåll. Surorna från Medina har ett mindre poetiskt språk och texterna är ofta av juridisk karaktär och präglade av tiden i Medina. Enligt Larsson är Nöldekes indelning fortfarande viktig för det västerländska studiet av Koranen även om hans arbete mött kritik (Larsson 2006, s. 17-18). Mitt syfte med att använda Nöldekes indelning bygger inte på huruvida den kronologiska ordningen är korrekt utan på att indelningen är gjord med utgångspunkt i språk och innehåll, eftersom det här kan ha en påverkan på hur *'inna* har översatts. Jag har därför valt att avgränsa det material jag kommer studera så att det innehåller exempel på *'inna* och hur *'inna* har översatts från alla dessa perioder. Fokus ligger på hur *'inna* översatts genom hela surorna, vilket lett till att jag inte kunnat ha med exempel från alla suror i Koranen, eftersom materialet då blivit allt för stort. Anledningen till detta är att inte eventuella skillnader i hur *'inna* översatts på textnivå ska gå förlorade. Eftersom antalet *'inna* skiljer sig åt från sura till sura har jag inte kunnat avgränsa studien till ett exakt antal fall. Jag har granskat cirka 130 förekomster av *'inna* från varje period, vilket motsvarar alla fall av *'inna* som jag, med hjälp av The Quranic Arabic Corpus, kunnat hitta i den tidiga perioden i Mecka (som innehåller minst antal *'inna*). För att kunna jämföra så många suror som möjligt är de valda i stigande ordning utifrån hur många *'inna* de innehåller. Jag har alltså tagit de suror från varje period som innehåller minst antal *'inna* enligt The Quranic Arabic Corpus. De suror jag har avgränsat studien till är nummer 51-53, 56, 68-70, 73-75, 77-89, 92, 94, 96, 97, 100, 103, 104, 108 för den tidiga perioden i Mecka, 18-21, 23, 25, 36, 50, 54, 67, 71, 72 och 76 för den mittersta perioden i Mecka, 13, 14, 30-32, 34, 39, 41, 42, 45, 46 för den sena perioden i Mecka och 8,24, 33, 47-49, 57-66, 98 och 110 för perioden i Medina.

När jag har använt The Quranic Arabic Corpus har jag först sökt på ۞ (*'in*) i sökfältet. Jag får då 3226 träffar, dock ingår här även träffar på annat än den partikel jag letar efter. Därefter har jag klickat på översättningen, *indeed*, av en av träffarna på ordet jag är ute efter (*'inna*) som kommit upp i resultatlistan, och kommer då in på en sida där ordet (här *'inna*) översätts och förklaras i den aktuella satsen och versen. Under See also på samma sida har jag klickat på Concordance och får då upp ett sökresultat för alla fall av partikeln *'inna* i Koranen, utan träffar på till exempel *'anna* eller *'in*. Resultatet blir då 1682 träffar.

Utöver detta har jag även använt ett hjälpmedel för att läsa Koranen på arabiska som finns som länk på The Quranic Arabic Corpus. Namnet på den sidan är Quran.com. Det är ett verktyg för närstudie av den arabiska texten med hjälp av direktöversättning på engelska och har underlättat identifierandet av *'inna* och *la-* i de verser som jag har jämfört. *la-* är en emfatisk partikel som ibland förekommer tillsammans med *'inna* och förklaras närmare i kapitel 2.1 *Vad är 'inna?*

2. Bakgrund

2.1. Vad är 'inna?

'inna kan placeras i flera olika ordklasser beroende på vilka lingvistiska traditioner och aspekter av 'inna man utgår från. Traditionellt har 'inna i svenskan översatts till *förvisso* eller *sannerligen* (Dahlgren 2005) och till engelska som *indeed*, *verily*, *surely*, *certainly* (Veerstegh 2011). Enligt klassisk arabisk grammatik tillhör 'inna kategorin 'inna och hennes systrar. 'inna och hennes systrar ingår i sin tur i en ordklass som kallas för *an-nawaasikh* medan västerländsk grammatik placerar 'inna i olika kategorier. I A reference Grammar of Modern Standard Arabic menar Ryding att *an-nawaasikh* är en kategori av verb och partiklar som ändrar andra ord i en sats till ackusativ kasus. Dessa verb och partiklar är indelade i grupperna *kaan-a* och hennes systrar, 'inna och hennes systrar och *Zann-a* och hennes systrar. 'inna och hennes systrar används enligt Ryding vanligtvis som underordnande konjunktioner (subordinating conjunctions) och sammanbinder då två satser med varandra (Ryding 2005, s. 176-177). I 'inna:s fall används den som underordnad konjunktion för att introducera indirekt tal och då endast efter verbet *qaal-a* (att säga). 'inna översätts då till "that" (att, min översättning). Enligt Ryding är det också vanligt att 'inna förekommer i början av en mening och då har funktionen att betona att det som följer är sant. I det här fallet översätter Ryding 'inna till *indeed*, *truly* eller *verily*. 'inna används oftare på det här sättet i klassisk arabiska men förekommer även i modern standard arabiska (Ryding 2005, s. 425).

I *Modern written Arabic: a comprehensive grammar* av El-Said, Badawi, Carter, Gully och Awad förklaras 'inna på ett liknande sätt, även om författarna använder något annorlunda termer, de kallar 'inna och hennes systrar för "Equational sentence modifiers". De menar dock liksom Ryding att de antingen fungerar som underordnande konjunktioner eller som emfatiska partiklar. (El-Said, Badawi, Carter, Gully & Awad 2016, s. 362) Om att 'inna också kan inleda meningar skriver de att 'inna introducerar meningar och betonar eller riktar fokus mot subjektet i satsen. Eftersom det för den emfatiska effekten inte finns någon lexikal motsvarighet i engelska, läggs *indeed* till i översättningen. Författarna till *Modern written Arabic* tar också upp att 'inna följer verbet *qaal-a* (att säga) när *qaal-a* rapporterar indirekt tal. De menar dock att det i dessa fall är svårt att veta om 'inna här är en del av det indirekta talet, och då skulle kunna betyda *verily* eller *indeed*, eller endast har en citatmarkerande funktion (El-Said et al. 2016).

Sven-Olof Dahlgren kategoriserar i Arabisk högspråklig grammatik också *'inna* som en underordnande konjunktion (Dahlgren 2005, s. 82). Han menar dock att det är tveksamt om *'inna* ska översättas till *sannerligen* eller *förvisso* utan att *'inna* istället är en partikel för topikalisering - den visar vilken information som är huvudfokus i satsen. Vidare menar Dahlgren att verbet *ra'aa* (att se) är underförstått i *'inna* och hennes systrar och att det är därför nomen som står efter dem tar ackusativ även om de är subjekt i satsen. Detta jämför han med det hebreiska ordet *hinneh* som han översätter till *se!* (Dahlgren 2005, s. 88).

Även Kees Versteegh tar upp jämförelsen med *hinneh* artikeln *'Inna wa-'axawātuhā* ur uppslagsverket Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics. Versteegh framför att även om *'inna* traditionellt i engelskan översatts med adverb som *verily*, *indeed*, *surely* och *certainly*, har *'inna* ursprungligen liksom *hinneh* (som här översatts till *here is...!*) en presenterande funktion. Versteegh menar även att Reckendorf redan år 1921 poängterade att *'inna*:s huvudsakliga funktion är att presentera ett subjekt om vilket ny information kommer ges i satsen och att emfasen därför i många fall ligger på predikatet och inte som påstås i Modern written Arabic bara på subjektet (Versteegh 2011). I en annan artikel ur Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics med titeln Presentatives skriver Geoffrey Khan att det är troligt att *'inna*:s funktion att uttrycka säkerhet i ett uttalande har utvecklats ur presentativa konstruktioner (Khan 2011).

I artikeln *An-nawaasikh* av Nadia Angheliescu ur Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics menar Angheliescu att man ur en semantisk synpunkt kan klassificera alla partiklar i *an-nawaasikh* som modalitetsmarkörer, uttryck som ger information om talarens omdöme om det som sägs i satsen. De ses då som predikat som oftast står i början av en mening för att visa att det som sägs inte är objektivt utan ett uttalande som grundas i talarens åsikt. För *'inna* och hennes systrar skulle det vara av typen *it is known*, *admitted*, *possible*, *desirable*. Angheliescu menar även att arabiska grammatiker diskuterade graden av *'inna*:s egenskap som verb och då skrev om det till *'u'akkidu* vilket i texten får de engelska motsvarigheterna *I affirm*, *I confirm* (Angheliescu 2011).

Till genomgången av *'inna* bör även partikeln *la-* kort förklaras, eftersom de båda många gånger förekommer tillsammans i det material som jag har studerat. *La-* behandlas i Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics i en artikel med titeln Asservative Particle av David Testen. Enligt Testen är *la-* en partikel med förstärkande funktion och kallas i klassisk grammatik för *laam at-ta'kiid* - emfatiskt *laam*. Han framför även att *la-* i vissa tolkningar och sammanhang signalerar att uttalandet som följer är en ed. Det finns flera olika typer av emfatiskt *la-* med varierande funktion. I

flera av dessa ingår konstruktioner med *'inna*. *La-* kan placeras i början av en sats men även på andra positioner. Enligt Testen är det då i de flesta fall regel att *'inna* inleder meningen (Testen 2011).

Synen på *'inna*:s funktion, innebörd och hur det bör översättas varierar alltså. Förutom att det ändrar efterföljande nomen eller pronomen till ackusativ och har en satssammanbindande funktion är *'inna* enligt de olika grammatikerna:

- en grammatisk partikel som betonar eller topikaliserar subjektet i satsens
- en grammatisk partikel som betonar att det som sägs i satsen är sant
- ett ord vars funktion är att presentera ett subjekt men lägga betoningen på predikatet och den information om subjektet som framförs
- ett ord som uttrycker subjektivitet och visar på talarens åsikt om vad som framförs i satsen
- en partikel med en verbliknande funktion som kan motsvara att bekräfta, att intyga eller att styrka
- en partikel som introducerar satser där *la-* förekommer senare i samma sats

2.2. Översättningarna

2.2.1. K.V. Zetterstéen

K.V. Zetterstéens (1866-1953) Koranen översatt från arabiska utkom första gången 1917 och har kommit i nyutgåva flera gånger. I artikeln Zetterstéens koranöversättning i ett idéhistoriskt perspektiv redogör Jan Hjärpe kort för Zetterstéens bakgrund och i vilket sammanhang hans översättning kom till. År 1895 till 1904 var Zetterstéen professor i orientaliska språk i Lund och efter det professor i semitiska språk i Uppsala fram till 1931. Under åren 1901-1914 var religionshistorikern Nathan Söderblom professor i Uppsala. Enligt Hjärpe finns det ett samband mellan Zetterstéens översättning och utvecklingen av hur religionshistorieämnet utvecklades under Söderbloms tid i Uppsala (Hjärpe 2013, s. 12). Söderblom hade uppfattningen att man för att förstå en religion är tvungen att försöka gå tillbaka till dess tidigaste form och på så sätt söka dess väsen.

Söderblom var intresserad av religiositeten och religiösa uppenbarelser som ett allmänmänskligt fenomen och ville därför studera olika sorters religioner och deras uttryck. Till det intresset ingick tillgänglighet till olika religioners texter vilka publicerades i serien Främmande religionsurkunder i urval och översättning, vilken riktade in sig på teologistuderande och den bildade allmänheten (Hjärpe 2013, s. 12-13). De första delarna av Zetterstéens koranöversättning sker på beställning av Söderblom. Hjärpe poängterar att detta inte betyder att Zetterstéen delade Söderbloms uppfattning om religion. Det var dock utifrån Söderbloms syfte som texten skulle användas, vilket kan ha spelat in på hur översättningen utformades (Hjärpe 2013, s. 14). Enligt Hjärpe var den centrala frågan för Zetterstéen hur han skulle återge på svenska vad Koranen sa i den kontext den först uppstod i: Arabiska halvön på 600-talet. (Hjärpe 2013, s. 16). I ett förord till Zetterstéens översättning från år 2003 är Tord Olsson inne på ett liknande spår. Enligt Olsson var Zetterstéens syfte att återge på svenska vad Koranen kunde betytt i den tid och miljö som Muhammed verkade i och att han såg Koranen som ett religionshistoriskt dokument (Olsson 2003, s. 16). Zetterstéens egna ord om syftet framläggs i hans förord till översättningen:

Den översättning av Koranen, som härmed framlägges för den svenska allmänheten, är i första rummet avsedd för sådana läsare, som önska studera muhammedanismens heliga urkund utan att vara förtrogena med arabiska språket. (Zetterstéen 2003, s. 19)

2.2.1.2. Språket

Olsson hävdar att Zetterstéens översättning ligger nära den arabiska texten med en hög grad av samstämmighet och att arabiska ord och uttryck så långt det går konsekvent återges med samma svenska motsvarighet genom hela texten. Svenskan är arkaisk och har en ”sakral klang” som motsvarar den högstämmda tonen i den arabiska texten (Olsson 2003, s. 19). Även Toll menar att Zetterstéens text väl följer den arabiska texten och att språket har en gammalmodig klang. Toll citerar och instämmer med H.S Nyberg och menar att språket är sakralt, något gammaldags och påminner om den svenska som används i översättningar av Bibeln. (Toll 2007, s. 214)

2.2.2. Mohammed Knut Bernström

Enligt Jan Hjärpe skiljer sig Mohammed Knut Bernströms (1919-2009) bakgrund från K.V. Zetterstéens. Bernström var diplomat, han hade bland annat varit ambassadör i Marocko, och själv praktiserande muslim efter att han konverterat till islam på 1980-talet. Även syftet med översättningarna skiljer sig. Hjärpe menar att Bernströms text inte ska ses som en översättning utan en parafra, en tolkning av den arabiska textens budskap och andemening till svenska (Hjärpe 2013, s. 16). Det här vittnar även titeln på Bernströms verk, som utgavs första gången 1998, om: *Koranens budskap*. Även på titelsidan står det tydligt att Koranens budskap är en tolkning från arabiska av Mohammed Knut Bernström. Det handlar alltså om en av många tolkningar av Koranens budskap som Bernström vill förmedla. Denna tolkning kan enligt Toll ses som liberal (Toll 2007, s. 214). Även om Bernströms verk är en tolkning innehåller den ändå ett ”översättarens förord”. I detta förord uttrycker Bernström att han vill låta budskapet i Koranen (enligt hans tolkning) komma fram i klarast möjliga form och på ett sätt som gör dess innebörd uppenbar, bland annat genom tillförandet av kommentarer. Dessa kommentarer kommer från Muhammad Assads *The Message of THE QUR'ĀN*. Bernström framlägger att han valt just detta verk till sina kommentarer eftersom Assad (född Leopold Weiss) också är europé och har en förankring i västerländsk kultur och att Assad utformat sitt verk på ett sätt som är särskilt tillgängligt för den västerländska läsaren (Bernström 1998: VI-VII).

Även Bernströms målgrupp är en annan än Zetterstéens. I förordet skriver Bernström att hans text kommit till främst för muslimer i Sverige som inte har tillräckliga kunskaper i arabiska för att läsa den ursprungliga arabiska Koranen (Bernström 1998: VI). Enligt Jan Hjärpe blir därför även Bernströms huvudfråga med översättningen annorlunda. Bernström fokuserar på hur han och andra muslimer i dagens Sverige ska förstå budskapet här och nu (Hjärpe 2013, s. 16).

2.2.2.2. Språket

Enligt Jan Hjärpe blir de europeiska referensramarna hos Bernström betydande för hur den svenska texten utformas eftersom den ska förstås av läsare som finns i en europeisk kontext. För att göra innebörden i texten tydlig kan han ibland använda betydligt fler ord än vad som motsvaras i det arabiska originalet (Hjärpe 2013, s. 17). I förordet till *Koranens budskap* nämner Bernström att han

utformat språket i sin text så att det ska hålla en nivå som motsvarar ”dagens svenska normalprosa” och att han lagt till ord eller satser där han anser att det är nödvändigt för att tydliggöra innebörden och för att få språket att flyta lättare. I vissa fall har han gjort undantag från normalprosan för att behålla drag av den sakrala tonen och språkstilen från originaltexten (Bernström 2003: VI).

2.2.3. Sammanfattning

Liksom jag gör har författarna till texterna om koranöversättningarna gärna velat göra jämförelser mellan Zetterstéens och Bernströms översättningar och deras översättningsstrategier. I förordet till Zetterstéens översättning ställer Tord Olsson upp två olika översättningsstrategier mot varandra, i vilka man kan spåra en jämförelse mellan Zetterstéens och Bernströms metoder. I den första är målet att föra vidare textens innebörd till människor i en modern kontext. Då är utgångspunkten att orden har en universell giltighet och inte kan begränsas till den betydelse orden kan ha haft i den miljö och tid de först yttrades. Man ser Koranen som en levande text och det viktiga blir då att förmedla vad textens betyder för dagens troende och hur de kan använda den. Betydelsen kan då återges i en ny språkstil som fungerar i den miljö där översättningen ska ges ut (Olsson 2003, s. 15-16). I den här kategorin kan man foga in Bernströms översättning.

I den andra strategin ses Koranen som ett religionshistoriskt dokument och inte som en levande text. Nu är målet att återge vad texten kunde ha betytt i den miljö där den först kom ut, utan hänsyn till hur det som sägs i texten passar in i den kontext som översättningen ska ges ut i. Detta leder till en mer mångtydig text där det är upp till läsaren att tolka vad budskapet är. I den här kategorin ligger Zetterstéens översättning (Olsson 2003, s. 16). Den valda strategin återspeglar sig i språket i översättningen. Hjärpe menar att Zetterstéen strävade efter att översätta så ordagrant som det går medan Bernström strävar efter att texten ska vara förståelig för någon med en europeisk världsbild (Hjärpe 2013, s. 17).

3. Översättningsteori

3.1. Rune Ingos Konsten att översätta

Konsten att översätta är skriven med målet att vara både en lärobok i översättning och en handbok för översättare och kan enligt Ingo ses som en pragmatisk översättningsteori (Ingo 2007, s. 7).

Utgångspunkten är det han kallar för översättningens grundaspekter: grammatisk struktur, språklig varietet (stil), semantiska struktur (betydelse), och pragmatik (anpassning till situation) (Ingo 2007, s. 8). Ingo menar att i en färdig översättning måste alla dessa aspekter vara i ordning och överförd på ett korrekt sätt (Ingo 2007, s. 24). Syftet med boken är att beskriva hur översättaren överför källtextens struktur, stil, semantik och pragmatik till måltexten och hur detta överförande, och därmed översättningens utformning, påverkas av det han kallar för situationella faktorer. De situationella faktorerna är olika omständigheter kring översättandet som varierar från fall till fall. Dessa har inte endast att göra med texten som ska översättas, utan här ingår även omständigheter som ligger utanför själva texten (Ingo 2007, s. 8 och 15).

De situationella faktorer som Ingo listar upp är: språkparens (källspråk och målspråk) närhet eller distans, textsort och texttyp (vad som kännetecknar den sortens text som ska översättas), den kulturella kontexten översättningen ska ges ut i, översättningens målgrupp, med vilket syfte översättningen görs, vilket medium översättningen ska presenteras i, översättandets modetrender, översättarens egenskaper (personlighet, konstnärliga ambitioner, skicklighet, med mera), uppdragsgivaren och dennes önskemål, källtextens kvalitet, hur mycket utrymme som översättningen får ta upp i förhållande till källtextens storlek, översättarens arbetsmiljö och villkor (Ingo 2007, s.15-19). För varje översättning finns en kombination av dessa faktorer, vilka bestämmer exaktheten i översättningen av varje grundaspekt. Enligt Ingo går det därför att tumma på exaktheten för en aspekt till förmån för en annan aspekt om det kan motiveras utifrån förutsättningarna för just den här översättningen (Ingo 2007, s. 28).

Jag ska nedan förklara mer ingående om vad Ingo menar med grundaspekterna och de situationella faktorerna, men innan dess ska jag visa hur Ingo förklarar förhållandet mellan grundaspekterna och de situationella faktorerna i ett kapitel som berör översättarens principprogram.

3.1.1. Översättarens principprogram

Efter att ha analyserat texten som ska överföras till det nya språket utformar översättaren ett principprogram (även kallad översättningsstrategi) vilket är riktlinjer för översättningsprocessen. Syftet med principprogrammet är att de många beslut om utformningen av måltexten översättaren tar ska ske med konsekvens och på ett sätt som uppfyller syftet med översättningen (Ingo 2007, s. 335). Enligt Ingo bildar de fyra grundaspekterna översättarens huvudsakliga ansvarsområde. I principprogrammet måste översättaren bedöma hur olika delar av aspekterna ska överföras. De situationella faktorerna utgör i sin tur grunden för hur han eller hon gör den här bedömningen (Ingo 2007, s. 336). Både skyldigheten och möjligheten till att göra en nära översättning bestäms enligt Ingo av sådant som språkpar, syfte, textsort, användning, utrymme, med mera. Detta innebär att översättaren vid upprättandet av principprogrammet måste bestämma hur exakt eller fritt den bör, kan och vill översätta varje aspekt med hänsyn till de rådande omständigheterna (Ingo, s. 339).

3.1.2. De situationella faktorerna

De faktorer som jag anser är intressanta för min jämförelse är kulturell kontext, textens mottagare, syfte och modetrender. Eftersom språkpar, utrymme och medium är samma för de båda översättningarna som jag ska jämföra anser jag att dessa aspekter inte är relevanta för min undersökning. Uppdragsgivarnas önskemål och arbetssituationen för översättarna är inget jag har information om så jag kommer inte ta hänsyn till dessa faktorer heller.

Jag kommer inte heller lägga så stort fokus på texttyp. Med texttyper menar Ingo klassificeringen av texter utifrån deras logiska funktion och vilket område de kretsar kring. Den klassifikation han tar upp är indelad i tre huvudkategorier som utgår ifrån texters övergripande funktion: informativ funktion, expressiv funktion och imperativ eller appellerande funktion (Ingo 2007, s. 216). För Koranen är den här indelningen inte helt enkel att göra, vilket Anne Lene Lerdal Nymoen tar upp i sin masteruppsats Koranen i Skandinavien. Lerdal Nymoen redogör för Katharina Reiss teorier om texttypologi, vilka påminner om de som Ingo tar upp (Ingo nämner även Reiss teorier i kapitlet om textsorter). Här är de tre kategorierna dock expressiv, imperativ och appellerande funktion. Lerdal-Nymoen menar att texter som Koranen, som har starka drag av alla tre funktionerna, är svåra att kategorisera eftersom det inte är tydligt vad som är huvudfunktionen. Detta gör att det i slutändan är upp till översättaren att bestämma vilken funktion han eller hon vill fokusera på (Lerdal Nymoen

2015, s. 25).

Faktorn kulturell kontext handlar om att originaltexten förflyttas från den miljö (tidsmässig och kulturell) den är skapad i till en ny miljö där översättningen ska ges ut. Skillnaderna mellan dessa miljöer kan innebära att översättaren måste välja mellan att utelämna eller klargöra vissa främmande begrepp för översättningens läsare. Enligt Ingo har idag den kulturella faktorn vid översättning fått större vikt än tidigare. Vidare menar han att textens mottagare hör nära samman med den kulturella kontexten. Den tänkta läsaren av originalet kan skilja sig stort från översättningens läsare. Därför måste ibland översättaren lägga till, lämna ut eller justera den nya texten så att den blir mottaglig för den nya målgruppen (Ingo 2007, s. 16).

Översättningens syfte är vad översättningen är tänkt att vara och varför översättaren väljer att översätta en viss text. Det kan röra sig om att göra en nyöversättning eller tolkning av en text som redan finns översatt, att popularisera en vetenskaplig text eller att göra en sammanfattning. Andra syften som Ingo nämner kan vara att göra en så formmässigt nära översättning som möjligt för att visa på källspråkets egenskaper (Ingo 2007, s. 17).

Modetrender kretsar framförallt kring hur den aktuella tiden värderar fri eller trogen översättning. I vissa tider har normen varit att översättaren ska ingripa så lite som möjligt. Andra tider har förespråkats att översättaren ska ha en större frihet att ändra saker i texten. Enligt Ingo går det här i vågor utan några rationella orsaker. Vidare påstår han att det idag finns ett förespråkande av fri översättning men att åsikterna går starkt isär (Ingo 2007, s. 17). För att få en inblick i trenderna under tiden för Zetterstéens översättning har jag tagit hjälp av Susan Bassnetts bok *Translation Studies*. I kapitlet *History of Translation Theory* listar Bassnett de fem mest inflytelserika strömningarna inom översättningsfältet i tiden runt första världskriget, en tid då översättare i regel betonade vikten av att förmedla originalets avstånd både i tid och rum. Bassnetts lista utgår från den brittiska miljön under den här perioden, men kan tänkas vara giltig även ur en svensk kontext. Detta baserar jag på att hon även tar upp tyska och italienska översättare för att bedriva sin tes och därmed har ett fokus på en större del av västvärlden. De första två riktningarna leder till väldigt bokstavliga översättningar som riktar sig till en utbildad minoritet. Dessa är översättning för andra lärda inom samma ämne, exempelvis att man översätter en klassisk grekisk dikt utifrån hur andra med kunskaper om grekisk poesi och i klassisk grekiska uppfattar den, och översättning där den lärde läsaren ska introduceras till originaltexten genom översättning. Här ligger fokus på att översättaren är lojal mot källtexten (Bassnett 2002, s 73). Två andra riktningar genererar mer fria översättningar.

Den ena är synen på översättaren som en slags skattletare som väljer vad som är värt att föra över till målspråket utifrån dennes egna smak. Den andra vill förbättra originalet som ses som undermåligt. Den sista strömningen menar Bassnett är den mest typiska. Här ska översättaren göra läsaren till ”en bättre läsare” genom att överföra en version av originaltexten som den skulle ha sett ut om den varit skriven på målspråket vid samma tid som den skrevs på källspråket (Bassnett 2002, s. 71-75). Bassnett framhäver att arkaiseringar överlag var vanligt under den här perioden. (Bassnett 2002, s. 75).

3.1.3. De fyra grundaspekterna

3.1.3.1. Grammatisk struktur

För den första aspekten, grammatisk struktur, innebär det enligt Ingo att översättaren måste ta hänsyn till källspråkets och målspråkets strukturella egenheter. Måltexten måste dock utarbetas på målspråkets villkor (Ingo 2007, s. 65). Ingo tar upp hur olika språk föredrar olika sorters grammatisk struktur och användandet av olika ordklasser, och hur översättaren bör analysera sådant som ljudstrukturer, skiljetecken, morfologi och syntax, för att sedan leta motsvarigheter (och om det behövs omarbeta vissa strukturer som inte känns naturliga) i målspråket (Ingo 2007, s. 65).

3.1.3.2. Språklig varietet

Med en texts språkliga varietet menar Ingo hur sättet att använda ett språk varierar mellan olika personer och sammanhang. De språkliga varieteterna som nämns är stilarter, skillnaden mellan allmänspråk och fackspråk och mellan talspråk och skriftspråk, dialekter, sociolekter, personligt språk, hur språket varierar efter i vilken situation talaren använder det och hur språket skiljer sig mellan olika tider (Ingo 2007, s. 75-76). Enligt Ingo måste översättaren göra en stilanalys och då är det första steget att reda ut vilken huvudstil texten har (Ingo 2007, s. 79). Ingo hävdar att den moderna översättningsvetenskapen lägger större vikt vid att en översättning överför en texts betydelse snarare än att den bibehåller dess stil och form, vilket dock inte innebär att överförandet av källtextens stil är oviktigt, eftersom författarens stilval inte är en slump utan är anpassad till varje situation och uttänkt efter författarens syfte och intention med texten. (Ingo 2007, s. 76).

Efter analysen är nästa moment att ta reda på hur författaren uppnått stilen och med vilka stilmedel (Ingo 2007, s. 79). Ingo menar att översättaren bör vara medveten om och själv använda stilmarkörer på olika språkliga nivåer. För formrika språk krävs stilmarkörer på alla nivåer men för analytiska språk som svenskan utgörs stilmarkörerna framför allt av ordvalet (Ingo 2007, s. 85). När det kommer till ordval bör översättaren analysera på vilken stilnivå (låg, hög eller normal sakstil) orden som författaren av källtexten har valt ligger och varför författaren har valt just dessa ord (Ingo 2007, s. 81). Här gäller det för översättaren att tänka på alla aspekter av ordet som gör dem stilistiskt värdefulla, vilket kan vara arkaismer, dialekter, social tillhörighet med mera (Ingo 2007, s. 82). Ingo ger rådet att stilistiska ord som inte går att återge på samma sätt på målspråk som på källspråk ska kompenseras genom så kallade förskjutna stilmotsvarigheter. När det inte finns en passande direkt motsvarighet till ett ord eller annan egenskap i en varietet kan översättaren istället skriva förskjutna motsvarigheter på platser i texten där det fungerar i målspråket. Han uppmanar även till att uttryck i källtexten ska överföras på ett sätt som inte ger ett klumpigt intryck (Ingo 2007, s. 85-86) och att översättaren konsekvent håller sig till den stil den valt utifrån sitt principprogram genom att välja sådana ord som passar den tänkta stilen (Ingo 2007, s. 82-83).

3.1.3.3. Semantik

Här fokuserar Ingo främst på ord, morfem och uttryck vilka han menar är de huvudsakliga betydelsebärarna i ett språk. För att betydelsen ska kunna överföras på ett korrekt sätt, menar han att det är viktigt att ta reda på vilka de betydelsebärande elementen i en text är (Ingo 2007, s. 86). Eftersom alla språk är olika är det inte alltid ord på målspråket som har exakt samma betydelse på källspråket. För ord med en mångtydig innebörd måste betydelsen bestämmas utifrån vad det betyder i den kontext det för tillfället står i. Utifrån sammanhanget kan man utesluta vissa av ordets betydelser för att på så sätt hitta den motsvarighet på målspråket som bäst återger betydelsen i källtexten (Ingo 2007, s. 99). Ingo menar att om betydelsebärande element utelämnas i översättningen måste det ske baserat på den pragmatiska aspekten och med en god anledning (Ingo 2007, s. 124).

3.1.3.4. Pragmatik

Den pragmatiska aspekten för en översättning handlar om att texten ska fungera och uppnå sitt syfte i den kultur och det sammanhang den ska ges ut i. Skillnaderna mellan den tid och miljö som

källtexten skapades i och den tid och miljö som översättningen ska ges ut i innebär i vissa fall att översättaren måste göra ingrepp i texten. Ju större tids- och miljöskillnaderna är desto större är sannolikheten att texten kommer omarbetas med till exempel nya termer, omskrivningar, förklaringar och tillägg. Ingo menar att principprogrammet och syftet med översättningen avgör ifall något måste förklaras eller omarbetas (Ingo 2007, s 126-127).

Detta gäller även för texter som översatts i en äldre tid, då Ingo menar att det kan vara aktuellt med en nyöversättning. För rena moderniseringar rekommenderar Ingo att översättaren inte går för långt utan behåller vissa stildrag som visar på att originalet är från en äldre tid och en annan miljö. Vidare menar han att de flesta översättare som anser att det ålderdomliga språket är en väsentlig del av originalets stil, och är ett medvetet drag av dess författare, kommer att använda sig av en liknande arkaisk stil (Ingo 2007, s. 130).

3.1.4. Översättningsmotsvarigheter

Relevant för hur översättning av ord går till är även begreppet översättningsmotsvarighet. Med översättningsmotsvarighet menar Ingo ord eller uttryck på målspråket som kan tänkas användas, eller har använts, som motsvarighet till ett ord i källspråket. Dessa motsvarigheter är mer eller mindre användbara, ibland kan de vara dugliga ur en aspekt men inte ur en annan. Om ett ord på källspråket inte finns i målspråket kan översättaren kringgå problemet genom att till exempel använda förklarande uttryck i texten (Ingo 2007, s. 162-163). En annan väg är att leta efter motsvarigheter i ett textsammanhang och då arbeta med antingen tillägg eller utelämnande. Utelämnning behöver inte nödvändigtvis innebära att betydelse försvinner på samma sätt som att tillägg inte innebär att betydelse tillförs (Ingo 2007, s. 163-166). I textsammanhang kan man enligt Ingo granska motsvarigheterna ur de fyra grundaspekterna. Det ideala är att hitta en motsvarighet på alla planen. För den grammatiska formen innebär det att uttrycket har samma grammatiska struktur på båda språken, för varietet att det motsvarar samma stilgrad. Här är det viktigaste att motsvarigheten ligger på textnivå och inte ord för ord. För semantiken att alla betydelseaspekter av ett ord är uppfyllda och att de även ger liknande associationer. Den pragmatiska aspekten handlar om huruvida orden fungerar väl i den tänkta situationen. Ordvalet ska kännas naturligt i den specifika texten och ta hänsyn till läsarens egenskaper (Ingo 2007, s. 167-169).

4. Undersökning

4.1. Översikt

Efter att ha jämfört Zetterstéens och Bernströms översättningar av satser där *'inna* förekommer har jag lagt märke till några huvudsakliga tendenser. *'inna* översätts antingen med förstärkande ord, utropstecken eller så har översättarna valt att inte skriva ut någon motsvarighet. Både Zetterstéen och Bernström har valt att göra skillnad på satser där *'inna* förekommer ihop med partikeln *la* och satser där *'inna* står för sig själv. Bernström väljer oftare att skriva ut ord när *la-* är med än om *'inna* står själv. Zetterstéen å sin sida översätter i regel *'inna* med *la-* till *sannerligen* och det ensamma *'inna* till *förvisso*. Nedan redovisas resultatet av undersökningen period för period. Till varje period tillkommer exempel på Bernströms och Zetterstéens översättningar som visar på deras olika metoder för att översätta *'inna*. Exempelen visar även på hur deras översättningar skiljer sig åt på andra sätt, till exempel språkstil, användning av tillägg och antal ord de använder för att översätta samma text. Utslaget sammanfattas sedan i två tabeller, en för jämförelsen av översättningen av *'inna* och en för fall där *'inna* står tillsammans med *la-*. Efter det följer ett stycke där resultatet diskuteras.

4.2. Den tidiga perioden i Mecka

I den här perioden har jag studerat 130 fall där *'inna* förekommer. Av dessa står *'inna* med *la-* 49 gånger.

Bernström sätter varken ut ord eller utropstecken 79 gånger. 27 gånger använder han ett ord som motsvarighet, varav 25 fall är när *'inna* står med *la-*. Orden han använder är: *sannerligen* (8 gånger), *helt visst* (10 gånger), *förvisso* (7 gånger), *verkligen* (1 gång) och *helt säkert* (1 gång). 24 gånger använder han utropstecken. Av dessa är 8 fall när *'inna* står med *la-*. 16 gånger väljer han att varken ha med utropstecken eller ord för *'inna* med *la-*. För de satser som jag har studerat där endast *'inna* förekommer innebär det att Bernström skriver ut ord i cirka 2% av fallen, använder utropstecken i cirka 20 % av fallen och varken skriver ord eller utropstecken i cirka 78% av fallen. För satser med *'inna* och *la-* skriver Bernström ut ord i cirka 51% av fallen, använder utropstecken i

cirka 16% av fallen och varken ord eller utropstecken i cirka 33% av fallen.

Zetterstéen använder ordet *förvisso* 71 gånger. Ordet *sannerligen* använder han 45 gånger varav 45 av dessa är när *'inna* står med *la-*. Zetterstéen väljer att inte skriva ut något ord eller utropstecken 14 gånger vara 4 fall är när *'inna* står med *la-*. Det innebär att Zetterstéen när det kommer till satser med bara *'inna* skriver ordet *förvisso* i cirka 88% av fallen och väljer att utelämna ord i cirka 12% av fallen. För satser med både *'inna* och *la-* skriver Zetterstéen *sannerligen* i cirka 92% av fallen och inget ord eller utropstecken i cirka 8% av fallen.

4.2.1. Exempel

Vers 108:3

إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ

Zetterstéen: Din verdersakare varder förvisso utan anhang (Zetterstéen 2003, s.473)

Bernström: Det är den som är full av hat mot dig, som är utestängd (från Guds nåd) (Bernström 1998, s. 1133)

Kommentar: Här väljer Zetterstéen att sätta ut ordet *förvisso* medan Bernström väljer att inte ha med något ord som skulle kunna motsvara *'inna*.

Vers 100:6

إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ

Zetterstéen: Människan är sannerligen otacksam mot sin Herre, (Zetterstéen 2003, s.469)

Bernström: Människan är sannerligen djupt otacksam mot sin Herre – (Bernström 1998, s. 1119)

Vers 100:7

وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ

Zetterstéen: Och hon är ock medveten därom (Zetterstéen 2003, s.469)

Bernström: Om detta vittnar hon själv- (Bernström 1998, s. 1119)

Vers 100:8

وَإِنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ

Zetterstéen: Ja, hon går sannerligen långt i kärleken till livets goda, (Zetterstéen 2003, s.469)

Bernström: och visar sin kärlek till rikedom i iver (att samla mer). (Bernström 1998, s. 1119)

Kommentar: De tre verserna och deras översättningar som redovisas ovan är exempel på hur översättarna behandlar *'inna* när det står med *la-* och hur de behandlar *'inna* när det upprepas i tät följd. I den första versen, 100:6, översätter båda *'inna* med *la-* till *sannerligen*. Båda väljer även att inte skriva ut något ord i fortsättningen i vers 100:7. Bernström väljer sedan samma strategi i vers 100:8 och har inte med något ord medan Zetterstéen skriver ut *sannerligen* för *'inna* och *la-*. Det här är ett exempel på hur Bernström oftare väljer att undvika upprepning medan Zetterstéen endast i undantag väljer att utelämna ord för *'inna* med eller utan *la-*.

4.3. Den mittersta perioden i Mecka

I den här perioden har jag studerat 126 fall där *'inna* förekommer. Av dessa står *'inna* med *la-* 17 gånger.

Bernström använder inget ord 91 gånger, utropstecken 24 gånger och ord 11 gånger. Orden han väljer är då *förvisso* (1 gång), *i sanning* (3 gånger), *sannerligen* (2 gånger) *helt visst* (4 gånger) och *helt säker* (1 gång). 8 av de tillfällen Bernström använder ord är när *'inna* står med *la-*. I de andra fallen med *'inna* och *la-* använder han utropstecken 3 gånger och väljer att inte ha varken ord eller utropstecken 6 gånger. För satser med endast *'inna* innebär det att Bernström skriver ut ord i cirka 3% av fallen, sätter ut utropstecken i cirka 19% av fallen och varken skriver ut ord eller utropstecken i cirka 78% av fallen. För satser med både *'inna* och *la-* skriver Bernström ut ord i cirka 48% av fallen, sätter ut utropstecken i cirka 17% av fallen och väljer att inte ha med varken ord eller utropstecken i cirka 35% av fallen.

Zetterstéen använder *förvisso* 99 gånger. *Sannerligen* väljer han 16 gånger, alla gånger när *'inna* står med *la-*. 11 gånger har han inget ord, varav ett fall är när *'inna* står med *la-*, och 0 gånger utropstecken. För satser med endast *'inna* betyder det att Zetterstéen skriver *förvisso* i cirka 91% av fallen och väljer att inte skriva ut något ord i cirka 9% av fallen. För satser med både *'inna* och *la-* ger det att Zetterstéen skriver *sannerligen* i cirka 94% av fallen och inte skriver ut något ord i cirka 6% av fallen.

4.3.1. Exempel

Vers 21:92

إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ فَاعْبُدُونِ

Zetterstéen: Detta är förvisso eder lära, en enda lära, och jag är eder Herre; dyrken mig alltså! (Zetterstéen 2003, s. 248)

Bernström: (TROENDE!) Detta ert samfund är i sanning ett samfund och Jag är (allas) er Herre. Dyrka därför Mig! (Bernström 1998, s. 562)

Kommentar: Det här är ett exempel på de fåtal gånger Bernström skriver ut ord för *'inna* när det står utan *la-*. Här väljer han att skriva *i sanning* med fokus på att det är ett samfund. Zetterstéen översätter med *förvisso* men lägger fokus på att det är ”eder lära” inte på att det är en enda lära.

Vers 18:102

أَفَحَسِبَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَتَّخِذُوا عِبَادِي مِنْ دُونِي أَوْلِيَاءَ ۗ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ نُزُلًا

Zetterstéen: Tänka väl de, som äro otrogna, att de kunna taga mina tjänare till beskyddare i mitt ställe? Vi hava förvisso tillrett helvetet till boning åt de otrogna. (Zetterstéen 2003, s. 228)

Bernström: Menar de, dessa förnekare, att de kan ta Mina tjänare till beskyddare i Mitt ställe? Nej, Vi har sörjt för att helvetet står berett att ta emot förnekarna av sanningen! (Bernström 1998, s. 505)

Kommentar: Det här är ett exempel på när Bernström väljer att skriva ut utropstecken i en sats med *'inna* fastän det inte handlar om ett citat eller en uppmaning. Det sker ofta som här när ämnet är helvetet eller det eviga straffet. Zetterstéen översätter här som i de flesta fall *'inna* till *förvisso*.

Vers 18:107

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَانَتْ لَهُمْ جَنَّاتُ الْفِرْدَوْسِ نُزُلًا

Zetterstéen: De, som tro och göra goda gärningar, skola förvisso få paradiset lustgårdar till boning, (Zetterstéen 2003, s. 228)

Bernström: Men paradiset lustgårdar står beredda att ta emot dem som tror och lever ett gott och rättskaffens liv; (Bernström 1998, s. 506)

Kommentar: Som kontrast till vers 18:102 står vers 18:107. Här handlar det istället om paradiset. Det är även den första versen efter 18:102 där *'inna* förekommer. Zetterstéen översätter även här *'inna* till *förvisso* medan Bernström nu väljer att inte ha med något ord eller utropstecken.

Bernström har inte heller med något utropstecken eller förstärkningsord i vers 18:108 som är fortsättningen och avslutningen på meningen som inleds i vers 18:107.

4.4. Den sena perioden i Mecka

I den här perioden har jag studerat 141 fall där *'inna* förekommer. Av dessa står *'inna* med *la-* 39 gånger.

Bernström lämnar ute ord och utropstecken 87 gånger. 25 gånger använder han utropstecken och 29 gånger använder han olika ord, 26 av dessa fall är när *'inna* står med *la-*. De ord han använder är: *sannerligen* (11 gånger), *helt visst* (11 gånger), *helt säkert* (2 gånger), *förvisso* (3 gånger), *med visshet* (1 gång) och *ja* (1 gång). För *'inna* och *la-* använder han utropstecken 5 gånger och varken ord eller utropstecken 8 gånger. För satser med endast *'inna* innebär det att Bernström skriver ut ord i cirka 3% av fallen, sätter ut utropstecken i cirka 20% av fallen och varken skriver ord eller utropstecken i cirka 77% av fallen. För satser med både *'inna* och *la-* betyder det att Bernström skriver ut ord i cirka 67% av fallen, sätter ut utropstecken i cirka 13% av fallen och varken skriver ord eller utropstecken i cirka 20% av fallen.

Zetterstéen använder *förvisso* 79 gånger och *sannerligen* 37 gånger, varav alla 37 fall är när *'inna* står med *la-*. 6 gånger använder han även ordet *verkligen*, varav en gång när *'inna* står med *la-*. *Verkligen* förekommer endast i retoriska frågor av typen ”är det verkligen så att?”. Han utelämnar *'inna* 17 gånger och använder utropstecken 2 gånger. 1 av dessa fall är när *'inna* står med *la-*. För satser med endast *'inna* innebär det att Zetterstéen skriver ut ord i cirka 82% av fallen och väljer att varken skriva ord eller utropstecken i cirka 17% av fallen. I ett fall sätter han ut utropstecken vilket utgör något mindre än 1% av fallen. För satser med både *'inna* och *la-* innebär det att Zetterstéen skriver ut ord i cirka 97% av fallen och sätter ut utropstecken en gång, vilket utgör cirka 3% av fallen.

4.4.1. Exempel

Vers 45:29

هَذَا كِتَابُنَا يَنْطِقُ عَلَيْكُمْ بِالْحَقِّ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنْسِخُ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

Zetterstéen: Denna vår bok säger sanningen om eder; vi läto förvisso uppteckna vad I gjorden.” (Zetterstéen 2003, s. 377)

Bernström: Detta är Vår bok som säger (den fulla) sanningen om er; allt vad ni gjorde har Vi låtit nedteckna.” (Bernström 1998, s. 872)

32:30:4

فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَانْتَظِرْ إِنَّهُمْ مُنْتَظِرُونَ

Zetterstéen: Vänd dig alltså bort ifrån dem och bida! De bida förvisso. (Zetterstéen 2003, s. 314)

Bernström: Lämna dem nu åt sig själva och vänta (på det som skall komma); även de skall vänta. (Bernström 1998, s. 723)

Kommentar: Det här är två exempel på hur det oftast ser ut. Zetterstéen skriver ut *förvisso* för *'inna* medan Bernström inte sätter ut något ord.

4.5. Perioden i Medina

I den här perioden har jag studerat 122 fall där *'inna* förekommer. Av dessa står *'inna* med *la-* 11 gånger.

Bernström lämnar ute ord och utropstecken 100 gånger. Han använder utropstecken 18 gånger och skriver ut ord 4 gånger. De ord han väljer är *förvisso* (1 gång), *sannerligen* (2 gånger) och *helt visst* (1 gång). Till skillnad från de andra perioderna väljer Bernström nästan uteslutande att utelämna utropstecken och ord för satser med både *'inna* och *la-*. Endast i 1 av de 11 fallen väljer han att använda utropstecken och 1 gång skriver han helt visst. För satser med endast *'inna* innebär det att Bernström skriver ut ord cirka 3% av fallen och sätter ut utropstecken i cirka 15% av fallen. I cirka 82% av fallen skriver han inte ut varken ord eller utropstecken. För satser med både *'inna* och *la-* innebär det att Bernström skriver ut ord 1 gång vilket utgör cirka 9% av fallen, sätter ut

utropstecken 1 gång vilket utgör cirka 9% av fallen och att han väljer att inte ha med varken ord eller utropstecken i cirka 82% av fallen.

Zetterstéen skriver ut ordet *förvisso* 97 gånger och utropstecken 1 gång. Han använder varken ord eller utropstecken 11 gånger. När *'inna* står med *la-* väljer han *sannerligen* i 11 av 11 fall. Även i den här perioden har jag även funnit 2 exempel på när Zetterstéen använder ordet *verkligen* i retoriska frågor. För satser med endast *'inna* innebär det att Zetterstéen skriver ut ord i cirka 89% av fallen och väljer att inte ha med varken ord eller utropstecken i cirka 10% av fallen. 1 gång väljer han att sätta ut utropstecken vilket utgör något mindre än 1% av fallen. För satser med både *'inna* och *la-* skriver Zetterstéen i den här perioden ordet *sannerligen* i 100% av de fall som jag har studerat.

4.5.1. Exempel

Vers 8:5

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَارِهُونَ

Zetterstéen: Så visst som din Herre lät dig draga ut ur ditt hus uti sanning, ehuru en del av de rättrogna sannerligen var ohågad, (Zetterstéen 2003, s. 138)

Bernström: LIKSOM några bland de troende inte ville (följa dig) när din Herre med sann (vägledning) ledde dig att lämna ditt hem (för att gå ut till strid), (Bernström 1998, s. 266)

Kommentar: Det här är ett exempel på när Zetterstéen översätter *'inna* med *la-* till *sannerligen* och Bernström väljer att inte ha med något ord. Exemplet visar även på hur olika deras översättningar ibland är både stilmässigt och när det kommer till strävan efter att göra innebörden av texten tydlig.

Vers 33:34

وَأَذْكُرَنَّ مَا يُنْتَلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ ۗ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا خَبِيرًا

Zetterstéen: Och kommen ihåg de tecken från Gud och den vishet, som uppläses i edra hem; Gud är förvisso skarpsynt och insiktsfull. (Zetterstéen 2003, s. 317)

Bernström: Och bevara i minnet och återge (för andra), vad som läses upp i ert hem av Guds budskap och (Hans) visdom. Gud är den Outgrundlige som genomskådar allt, är underrättad allt. (Bernström 1998, s. 729)

Kommentar: Zetterstéen översätter *'inna* med *förvisso* och Bernström sätter inte ut något ord.

4.6. Sammanfattning

Om utfallen från alla perioderna sammanställs blir resultatet följande:

Översättning av 'inna när det står med *la-*

	Zettersteen	Bernström
Ord	110 (cirka 95% av alla fall)	60 (cirka 52% av alla fall)
Inget ord eller utropstecken	5 (cirka 4% av alla fall)	39 (cirka 33.5 % av alla fall)
Utropstecken	1 (cirka 0.9% av alla fall)	17 (cirka 14.5% av alla fall)

Översättning av 'inna när det står ensamt

	Zettersteen	Bernström
Ord	353 (cirka 87.5% av alla fall)	11 (cirka 3% av alla fall)
Inget ord eller utropstecken	48 (cirka 12% av alla fall)	318 (cirka 79% av alla fall)
Utropstecken	2 (cirka 0.5% av alla fall)	74 (cirka 18% av alla fall)

4.7. Kommentar

Som synes finns vissa tydliga skillnader i hur 'inna har översatts. När 'inna förekommer utan *la-* väljer Bernström i få fall att skriva ut något ord. Han väljer dock att använda utropstecken i betydligt större utsträckning än Zettersteen. Zettersteen använder i en klar majoritet av fallen att sätta ut ett ord men använder bara utropstecken ett fåtal gånger. Här kan man dra slutsatsen att Zettersteen valt en strategi där han strävar efter att använda sig av förskjutna motsvarigheter för att översätta 'inna medan Bernström valt att utelämna någon motsvarighet i de flesta fall. När de kommer till avvikelserna har jag sett drag av att Bernström ofta använder utropstecken eller ord i satser som har en beordrande eller starkt uppmanande ton eller i fall där det varnas för helvetets plågor. När Zettersteen har utelämnat motsvarigheter i texten har det ofta förekommit i satser där 'inna upprepas i tät följd eller när andra konjunktioner kopplas ihop med 'inna, särskilt då konjunktionen *fa* då *fa+* 'inna ofta översatts med *ty*. Detta kan även ses i fall där 'inna står i samband med *la-*. Då skriver Zettersteen den översättning han i övrigt använder för *la-*: *sannerligen*. Utifrån att Bernström väldigt sällan använder någon förskjuten motsvarighet för 'inna, anser jag att man kan dra slutsatsen att han, i de fall han använder emfatiska motsvarighets

förskjutningar, då också fokuserar på *la-*s funktion snarare än *'innas*. Zetterstéen är starkt konsekvent i sitt ordval och använder *förvisso* för *'inna* och *sannerligen* för *'inna+la-*. Endast i retoriska frågor görs undantag från detta. Då är översättningen av *'inna* eller *'inna* och *la-* ordet *verkligen*. Bernström har, trots att han i betydligt färre fall än Zetterstéen använder sig av ord som motsvarighet, ett större omfång i ordvalet. När Bernström skriver ut ord väljer han i de flesta fall *sannerligen* eller *helt visst*. De finns dock flera fall där han väljer *förvisso*, *helt sant*, *verkligen*, *helt säkert* och *i sanning*. Variationen ökas även av hans bruk av utropstecken. Översättningarna skiljer sig inte stort åt mellan perioderna med några undantag. Sett till andelen fall av ord, utelämnningar och användandet av utropstecken översätter Zetterstéen *'inna* och *'inna* med *la-* på i stort sett samma vis i den tidiga perioden i Mecka som i den mittersta perioden i Mecka. Det samma gäller för Bernström. För den sena perioden i Mecka ökar fallen där Bernström sätter ut ord för satser med både *'inna* och *la-* något. Även för Zetterstéen ökar dessa fall något samtidigt som han skriver ut något färre ord för satser med bara *'inna*. Det är främst i perioden i Medina som det är några större skillnader. Här väljer Bernström att utelämna utropstecken och ord i betydligt större utsträckning för satser med både *'inna* och *la-*. I Zetterstéens fall ökar antalet fall där han skriver ut ord i satser med både *'inna* och *la-* till hundra procent.

5. Analys

Ur jämförelsen har det kommit fram att Zetterstéen väljer att översätta *'inna* med ordet *förvisso* medan Bernström ofta väljer att inte skriva ut någon motsvarighet på svenska för *'inna*, alternativt använder sig av utropstecken. Här ska jag analysera dessa val genom Ingos teorier om hur de situationella faktorerna inverkar på hur översättaren väljer att behandla de fyra grundaspekterna i överförandet av källtexten till målspråket. Nedan kommer först en genomgång av vilka de situationella faktorerna som jag har valt att granska (kulturell kontext, textens mottagare, syfte och modetrender) är för Zetterstéen respektive Bernström. Dessa faktorer bygger på informationen och tankarna om översättningarna som jag tog upp i bakgrunden. Efter det resonerar jag kring hur de situationella faktorerna kan ha påverkat Zetterstéens och Bernströms syn på de fyra grundaspekterna och hur det i sin tur kan ha påverkat deras val av översättningsmotsvarigheter till *'inna*.

5.1. De situationella faktorerna

Kontexten för Zetterstéens översättning är den akademiska miljön i Sverige omkring år 1917. En miljö med få praktiserande muslimer. De tänkta läsarna är personer ur denna miljö och den bildade allmänheten, vilka med stor sannolikhet inte var muslimer. För Bernströms översättning, eller tolkning, är kontexten Sverige omkring år 1998 och texten riktar främst in sig till muslimer i den här miljön som inte har tillräckliga språkkunskaper för att läsa Koranen på arabiska. Bernström nämner även att ett mål är att översättningen ska vara tillgänglig för vad han kallar den ”västerländska läsaren”.

Bernströms syfte är att föra vidare en tolkning (vilken enligt Toll kan ses som liberal) av Koranens budskap till läsare i dagens Sverige. Detta budskap vill han lägga fram i en klar form som gör dess innebörd uppenbar. Syftet är alltså att göra en tolkning och en nyöversättning där språket motsvarar dagens svenska normalprosa. Bernström menar dock att han gjort några undantag för att bevara lite av den sakrala tonen och den ursprungliga stilen i Koranen. Zetterstéen översatte Koranen för att intresserade utan kunskaper i arabiska skulle kunna studera texten. Enligt Tord Olsson såg Zetterstéen Koranen som ett religionshistoriskt dokument och hans mål var att återge vad texten kunde betytt i den miljö den först kom ut. Syftet med översättningen är att den ska ligga så nära

originalet som möjligt och möjliggöra studier av Koranen på svenska.

Med tanke på hur Toll och Olsson beskriver Zetterstéens översättning kan Zetterstéen ha tillhört den trend som enligt Bassnett syftar till att översättningen ska introducera en välutbildad läsare till originaltexten och som förespråkar sträng lojalitet med källtextens form och språk. Under den här perioden är det också vanligt att använda ett uttänkt ålderdomligt språk vid översättandet av äldre texter. Enligt Ingo läggs det inom den moderna översättningsvetenskapen, alltså under den tid Bernström verkar, mer vikt vid överföring av betydelse än överföring av form. Det finns också ett förespråkande av fria översättningar, även om detta inte är helt okontroversiellt.

5.2. Påverkan på grundaspekterna och val av översättningsmotsvarighet

Jag ska här försöka besvara frågan ”hur kommer det sig att de har valt att översätta *'inna* på det sätt de har gjort?”. Först behandlas Zetterstéens översättning av *'inna* och sedan Bernströms.

Zetterstéen gör alltså sin översättning med tanke på välutbildade personer under tidigt 1900-tal. Syftet är att presentera en så formmässigt nära översättning som möjligt, så att målgruppen ska kunna studera Koranen utan att ha kunskaper i arabiska. Vad som sägs och hur det sägs är huvudfokus. Vad detta egentligen betyder är upp till läsaren att tolka in. Utifrån Ingos teorier om hur de situationella faktorerna (i det här fallet de ovan nämnda) påverkar värderingen av aspekterna innebär det att Zetterstéens översättning sannolikt strävar efter en grammatisk struktur som, i den mån det svenska språket tillåter, motsvarar strukturen i Koranen. För att motsvara stilen (eller varieteteten) i Koranen, borde orden han väljer vara gammalmodiga och högspråkliga. Sett till den semantiska aspekten är det troligtvis, i den utsträckning det är möjligt, det arabiska ordets betydelse som förmedlas, även om innebörden blir underlig på svenska. Pragmatiskt kan det handla om att översättningen vill ligga så nära den arabiska texten som möjligt, men ändå inte vara obegriplig för målgruppen.

Med hänsyn till detta skulle Zetterstéens val att i regel översätta *'inna* med den förskjutna motsvarigheten *förvisso* kunna förklaras med att *förvisso* både är högspråkligt och har en gammalmodig klang, och därmed uppfyller stilaspekten. Det är även möjligt att han vill få med så många av *'inna*:s betydelser som möjligt. Med *förvisso* får Zetterstéen förutom den topikaliserande

funktionen (som på svenska ges med ordföljd) med den expressiva och modusbärande. Det finns inte någon grammatisk partikel på svenska med samma betydelse som *'inna*, så för att förmedla stil och betydelse används istället adverbet *förvisso*. Sett till den pragmatiska aspekten kan det antas att även om *förvisso* inte helt motsvarar *'inna* på alla plan så är det mer troget källtexten, och därmed i översättningens läsares intresse, att ha med en förskjuten motsvarighet till *'inna* istället för att utelämna ordet helt.

Bernström gör sin översättning med syftet att förmedla en, enligt Toll, liberal tolkning av Koranens budskap till muslimer i Sverige som inte själva kan tillräckligt med arabiska för att läsa Koranen på arabiska. Språket strävar efter att vara på en nivå som inte känns främmande och är förståelig för alla de som identifierar sig med den här gruppen. De situationella faktorerna kräver en mer målspråksorienterad översättning än hos Zetterstéen, vilket i så fall även påverkar hur Ingos fyra grundaspekter ska överföras. Den grammatiska strukturen och språkstilen borde i så fall (förutom i de fall där den sakrala och ursprungliga stilen ska bevaras) motsvara den som kännetecknar svensk normalprosa. För stilen gör det troligtvis att Bernström i de flesta fall valt ord som inte känns främmande i dagens språkbruk. Eftersom betydelsen av texten och hur Bernström tolkat den är väsentlig har han sannolikt valt ord som tydligt förmedlar denna tolkning och inte ger upphov till förvirring. Sett till den pragmatiska aspekten borde Bernströms text uppfylla sitt syfte om det tänkta budskapet blir tillgängligt för och kan förstås av målgruppen.

Utifrån detta kan Bernströms val att oftast inte ha med någon motsvarighet till *'inna* eller i vissa fall använda sig av utropstecken förklaras med att han anser att det är den närmaste stilmotsvarigheten till normalprosan. Detta stämmer även med Rydings ord om att *'inna* inte används i samma utsträckning i modern standardarabiska som i Koranen. *'inna*:s topikaliserande funktion kan Bernström återge genom ordföljden och den expressiva då han sätter ut utropstecken. Den modusbärande och den presenterande funktionen motsvaras dock ej, men det är möjligt att Bernström ansett att de inte är relevanta för att göra budskapet tydligt, eller att texten blivit förvirrande om han hade haft med motsvarigheter som återgav dem. Det kan även vara så att han följt Dahlgrens linje och sett den topikaliserade funktionen som den huvudsakliga. Utelämning och att i vissa fall sätta ut utropstecken kan ha varit den lämpligaste metoden för Bernström när det kommer till att textens tydlighet och normalspråkliga karaktär inte ska påverkas.

6. Slutsats

Zetterstéen väljer att översätta *'inna* med den förskjutna motsvarigheten *förvisso*. Bernström väljer dock i regel att inte skriva ut någon motsvarighet, alternativt i vissa fall sätta ut utropstecken. Hur de översätter *'inna* skiljer sig alltså åt, och varför de har valt de översättningar de har gjort kan ha att göra med vad syftet med deras översättningar är. Zetterstéen strävar efter en formmässigt källtexttrogen översättning med en högspråklig och arkaiserande stil och kan därmed ha ansett att *förvisso* är den lämpligaste motsvarigheten till *'inna*. Bernström strävar efter att låta budskapet komma fram så klart som möjligt och att texten ska ha en normalspråklig stil. För att uppnå detta kan han ha ansett att *'inna* inte behöver återges annat än i vissa fall och att den lämpligaste motsvarigheten då är användandet av utropstecken. Det finns även en möjlighet att de tolkat *'inna:s* funktion olika. Zetterstéen kan ha lagt större vikt vid den expressiva funktionen medan Bernström valt att fokusera på den topikaliserande och därmed ansett att det inte behövs skrivas ut någon motsvarighet till *'inna* i den svenska texten.

Även om den här uppsatsen bara behandlar två översättningar hoppas jag att den har bidragit till att visa på hur *'inna* kan överföras till en svensk text och hur metoderna kan skilja sig åt beroende på vad syftet med översättningen är. Jag hoppas även att jag visat på hur man kan tolka *'inna:s* betydelse och hur den tolkningen påverkar översättningen. Eftersom det arabiska språket är omfångsrikt och på många sätt skiljer sig från det svenska finns det betydligt fler ord än *'inna* som har en liknande problematik och som därmed kan vara aktuella för en liknande studie.

7. Referenslista

- Anghelescu, N. (2011) Nawāsīx. I *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*. Hämtad 2017-03-28 från: (<http://www.brillonline.com/>)
http://referenceworks.brillonline.com.ezproxy.ub.gu.se/entries/encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics/nawasix-EALL_SIM_vol3_0095?s.num=7&s.f.s2_parent=s.f.book.encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics&s.q=inna
- Bassnett, S. (2002). *Translation Studies*. New York: Routledge
- Bernström, M.K. (1998). *Koranens budskap*. Stockholm: Proprius förlag AB
- Dahlgren, S-O (2005). *Arabisk högspråklig grammatik*. Göteborg: Antole Media
- El-Said, M., Badawi, M., Carter, G., Gully, A., Awad. M (2016). *Modern written Arabic: a comprehensive grammar*. New York: Routledge
- Hjärpe, J. (2013). Zetterstéens koranöversättning i ett idéhistoriskt perspektiv. *LIR.journal*, 2, 7-18
- Ingo, R. (2007). *Konsten att översätta*. Lund: Studentlitteratur.
- Khan, G. (2011). Presentatives. I *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*. Hämtad 2017-03-28 från: (<http://www.brillonline.com/>)
http://referenceworks.brillonline.com.ezproxy.ub.gu.se/entries/encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics/presentatives-EALL_SIM_vol3_0109?s.num=5&s.f.s2_parent=s.f.book.encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics&s.q=inna
- Larsson, G (2006). *Att läsa Koranen: en introduktion*. Stockholm :Verbum
- Lerdal Nymoén, A.L. (2015). *Koranen i Skandinavien*. (Masteruppsats). Oslo: Institutt for kulturstudier og orientalske språk, Universitet i Oslo. Tillgänglig:
<https://www.duo.uio.no/handle/10852/45775>
- Olsson, T. (2003). *Koranen – den ädla läsningen*. I K.V. Zetterstéen (författare). *Koranen översatt från arabiska* (s. 5-17). Stockholm: Wahlström & Widstrand

Ryding, K. (2005). *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*. Cambridge: Cambridge University Press

Testen, D. (2011). Asseverative Particle. I *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*.

Hämtad 2017-03-28 från: (<http://www.brillonline.com/>)

http://referenceworks.brillonline.com.ezproxy.ub.gu.se/entries/encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics/asseverative-particle-EALL_SIM_0009?s.num=2&s.f.s2_parent=s.f.book.encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics&s.q=inna

Toll, C. (2007). The translation of the Koran into Swedish. I B. Isaksson, M. Eskhult, M. G. Ramsay (Red.), *The Professorship of Semitic Languages at Uppsala University 400 years: Jubilee Volume from a Symposium held at the University Hall, 21-23 September 2005* (s. 199-217). Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis

Versteegh, K. (2011). Inna wa-'axawātuhā. I *Encyclopedia of Arabic Language and Linguistics*.

Hämtad 2017-03-28 från (<http://www.brillonline.com/>):

http://referenceworks.brillonline.com.ezproxy.ub.gu.se/entries/encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics/inna-wa-axawatuha-EALL_SIM_vol2_0024?s.num=0&s.f.s2_parent=s.f.book.encyclopedia-of-arabic-language-and-linguistics&s.q=inna

Zetterstéen, K.V. (2003). *Koranen översatt från arabiska*. Stockholm: Wahlström & Widstrand

Webbsidor

Language Research Group University of Leeds (2011). *Quranic Arabic Corpus*. Hämtad: 2017-05-18 från <http://corpus.quran.com/>

Quran.com Team (2017). *THE NOBLE QUR'AN*. Hämtad: 2017-05-18 från <https://quran.com/>